

Boswell vacklar vidare

"JAG FÖRNEKAR att någon människa kan skriva ned någonting liknande en fullständig redogörelse för vad som gått genom hans medvetande under en enda dag av hans liv om han har någon verklig vitalitet." Orden låter moderna, men tanken är säkert urgammal. Den som skrev raderna är James Boswell, om vars handlingar, känslor och tankar vi tycks få veta mer än om någon annan människas. För sex år sedan kom den första volymen av delvis nyfunna dagboksanteckningar och brev från vistelsen i London 1762–1763. Sedan har tre lika bastanta böcker publicerats, med material från resorna i Holland, Tyskland, Schweiz, Italien, Korsika och Frankrike 1763–1766. Nu föreligger den femte volymen, *Boswell in Search of a Wife* (Heinemann, 30 shilling); den gäller väsentligen tiden från början av år 1767 till giftermålet i november 1769. Boswell är ännu inte mer än 28 år gammal; han levde till 55 års ålder och fortsatte oförtrutet med sin dagbok och sina brev, trots fortskridande förfall i hor och superi. Vi har att vänta ännu mellan 25 och 30 volymer — tillsammans med det redan utgivna över 10 000 sidor — under loppet av lika många år. Den som är över femtio år gammal har små utsikter att få följa Boswell till graven.

I den senaste boken bor Boswell i Edinburgh och arbetar som advokat; under två resor till London sammanträffar han med de gamla vännerna, främst Samuel Johnson. Han har en viss framgång som advokat, till stor del på grund av protektion från fadern, medlem av Skottlands högsta domstol, och andra inflytelserika släktingar och gynnare. Han gör också lycka som författare. Den romantiska bilden av Korsikas frihetskamp och av dess ledare Paoli blev ett av tidens berömda verk; man talade då som nu med sympati om de undertryckta, diskuterade möjligheten av en intervention till deras hjälp och gjorde ingenting. Boswell själv kände sig redan då boken kom ut som en hjälte och steg i sin egen aktning under den glupska förtäringen av berömmet. "Min bok kom ut i dag, och jag känner min egen betydelse. Jag dansade med grevinnan av Crawford och öppnade alltså balen. Jag var precis sådan som jag önskade vara, men jag är säker på att jag inte hade så hög tanke om mig själv som andra hade om mig. Jag ser med förvåning tillbaka på de underliga och respektfulla känslor som jag förut hade mot författare."

Kättjan och spritbegäret gav andra förströelser; ännu var kättjan mera fordrande, superiet var ett nöje någon gång, inte, som det skulle bli, en sysselsättning. Boswell fortsatte kvinnojakten i Skottland och i London lika väl som i Italien, men han nådde nu inte några aristokratiska erövringar, utan fick hålla till godo med deklarerade och prostituerade. Berättelsen om "äventyren" har en sällsynt frisk smak av tarvlighet; i London blev utsvävningarna särskilt svåra, och det är efter all sannolikhet därför som Boswell förstörde många blad i sin dagbok. Samtidigt var Boswell inställd på att gifta sig. Han uppvaktade den ena unga damen efter den andra och var förälskad både i figuren och i hemgiften. "Tänk dig själv, Temple, en ung dam på knappa sexton år, formad som en grekisk nymf, med ett älskligt uttryck, klok, med en god Dublinuppföstran, med en far som är advokat och har ett gods värt 10 000 pund om året och mer än 10 000 pund i reda pengar." Boswell tycks ha gjort intryck på de flesta kvinnor, kanske på grund av föreningen av stark sexualitet och det barnsliga, öppna, hjälplösa som är dagböckernas försöande drag. Bytet hemfördes till slut av en kusin som länge varit Boswells förtrogna och som övergav med alla hans nycker och eskapader — enligt breven en livlig och behagfull kvinna med humor och fromhet.

Det är svårt att bedöma om vad vi finner simpelt hos Boswell berodde på miljön eller karaktären. Några av de mest obehagliga dragen kan väl åtminstone delvis skrivas på miljöns konto: indelningen av kvinnor i dem man kan gifta sig med och i dem som snarast möjligt bör förföras, det grova snobberiet, bristen på social känsla, glädjen över att se på avrättningar. Ändå får man ett intryck av att han som karaktär i ovanlig, om också långt ifrån enastående grad, representerade en förtätning av mänsklig gemenskap.

Men denna dåliga människa

Margaret Montgomerie, Boswells bustru.

längtade efter något högre; det är patetiskt, rörande och på samma gång obehagligt. Han ville bli en stadgad, värdig och ansedd man, kvalificerad för det himmelrike som han oftast trodde på; han ville övervinna sin melankoli, sina laster och sin ombytthet. När han någon gång lyckades att provisoriskt förverkliga idealet blev han outhärdligt självbelåten. Några dagar av arbete, nykterhet och kyskhet var tillräckliga. "Mitt liv är det mest romantiska som, tror jag, du och jag känner till, och ändå är jag en mycket förständig och hygglig människa. Du kan vara säker på att mina galenskaperna snart är slut, och då blir jag en beundransvärd samhällsborgerare." "Sanningen är att jag nu uppnått en överlägsen karaktär, och därför är jag nöjd." "Ingen människa förstår bättre konsten att behaga än jag, och det speciellt fina med mig är att vad andra gör med själviska syften, gör jag på grund av en nobel vilja att göra människor glada." Förmågan att ursäka sina tarvligheter som tillfälliga och oväsentliga och att betrakta sig själv i sina bästa ögonblick som den verkliga Boswell växte från år till år. I förvisning om att denna sant mänskliga kraft kommer att stå honom bi ser vi Boswell vackla vidare mot elände och död.

HERBERT TINGSTEN